

SIVILOMBUDET

HAMAR KOMMUNE
Postboks 4063
2306 HAMAR

Vår referanse
2022/1283

Deres referanse
21/7016

Vår saksbehandler
Mona Keiko Løken

Dato
07.12.2022

Avslutning av besøk til Hamar kommune om boliger for personer med utviklingshemning

Vi viser til kommunens svar 28. oktober 2022, som kommer i tillegg til svarene 28. juni og 22. juli. Tilleggssvaret er gitt på bakgrunn av at Sivilombudet i brev 12. august ba om en utdyping av hvordan kommunen arbeider med å følge opp ombudets funn og anbefalinger, etter besøk til boliger for personer med utviklingshemning 19.–21. oktober 2021. Kommunen fikk innvilget utsatt svarfrist til 31. oktober 2022.

I sin nye redegjørelse gir kommunen en god oversikt over hvilke tiltak som er iverksatt, og hvilke tiltak som er under planlegging. Vi merker oss at kommunen har utarbeidet en konkret handlingsplan, og at arbeidet har involvert kommunalsjef for helse- og omsorg, jurist, kommuneoverlege og leder av tjenesteområdet for personer med nedsatt funksjonsevne. Lederen av tjenesteområdet er også overordnet faglig ansvarlig for vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9.

Det går fram av kommunens tidsplan at de fleste tiltakene skal gjennomføres i løpet av første halvdel 2023. Kommunen opplyser også at et byggeprosjekt, som skal gi et bedre tilpasset botilbud til personer med omfattende tjenestebehov, vil være ferdigstilt i løpet av 2024.

Videre har vi merket oss følgende:

Opplæring, kompetanseheving og støtte til ansatte og beboere

Kommunen beskriver en rekke tiltak som har til hensikt å styrke ansattes og lederes kompetanse og ferdigheter i tjenesteutførelsen. Dette omfatter blant annet internopplæring i relevant regelverk og gjennomgang av ombudets rapport, kursing i temaer om psykisk helse og utviklingshemning og om vold og seksuelle overgrep, opprettelse av ressursgrupper som kan bistå i enkeltsaker, veiledningssamtaler med alle ansatte om fagspesifikke temaer og mer personaloppfølging i det daglige arbeidet. Kommunen har også som mål å øke andelen ansatte med relevant treårig høyskoleutdanning.

Av redegjørelsen går det fram at kommunen vil gjennomgå de tvangstiltakene som er særskilt påpekt i ombudets rapport. Dette omfatter tiltak som mangler hjemmel i helse- og

omsorgstjenesteloven kapittel 9, herunder rutinemessig låsing av dører og kontinuerlig skjerming.

I rapporten beskrev ombudet også tilfeller av uheldige naboforhold og belastende bomiljø i enetiltak som hadde betydning for bruken av tvang. For å følge opp vil kommunen vurdere sammensetningen av beboere med tanke på eventuell intern flytting, i tillegg til å etablere et nytt bofellesskap i 2024. Kommunen opplyser også at den vil lage en prosedyre for gjennomføring av evalueringssamtaler med beboere i etterkant av tvangsbruk og vanskelige hendelser. I den grad slike samtaler ikke vil oppleves meningsfullt for beboeren, skal det ifølge kommunen avholdes jevnlig samtaler med verge.

Ombudet ser positivt på de skisserte tiltakene, og at disse gjennomføres i samarbeid med kommuneadvokaten, bedriftshelsetjenesten og habiliteringstjenesten.

Utvikling av styringssystemer

Kommunen har videre redegjort for flere tiltak som skal bidra til en bedre overordnet styring på området. Det er blant annet vist til at det skal utarbeides en ny struktur for kvalitetssikring av tvangsvedtak, og at en arbeidsgruppe skal utføre internrevisjon av et tilfeldig utvalg tvangsvedtak minst to ganger i året. Kommunen opplyser at dette arbeidet er forankret i virksomhetens årshjul.

Kommunen beskriver også et behov for mer systematikk i ulike deler av tjenesten. Vi merker oss at det skal foretas risikoanalyser av langvaktturnuser (arbeidstidsordninger) for hver bolig. Det skal også lages et system for dialog med ansatte i mindre stillinger, og et system som sikrer et minimum av faste møtepunkter for alle ansatte uavhengig av stillingsprosent, inkludert nattevakter.

Kommunen opplyser videre at arbeidslagsleders funksjon skal styrkes, slik at kapasiteten til å veilede og drive opplæring i det daglige arbeidet øker. Veiledningen skal settes i system, slik at arbeidslagsleder dekker ulike tider av døgnet, inkludert helg og natt. Kommunen vil også foreta en gjennomgang av turnuser for å sikre at det avsettes tilstrekkelig tid til overlapp mellom vakter.

For å sikre at mistanke om eller hendelser av vold eller overgrep blir fanget opp og registrert, har kommunen svart at den i samarbeid med HR og kommuneadvokaten vil gjennomgå rutinene for varsling og oppfølging, og sørge for at oppdaterte rutiner blir tilstrekkelig implementert i boligene. Kommunen vil også evaluere eksisterende avvikssystem.

Vi oppfatter at kommunens redegjørelse her gir uttrykk for viktige kvalitetsforbedrende og tvangsforebyggende tiltak.

Tiltak for samhandling og et likeverdig helsetilbud

Ombudet har både i rapporten og i brevet til kommunen 12. august påpekt sin bekymring for at personer med utviklingshemning på grunn av sin diagnose mottar et dårligere psykisk helsetilbud i kommunen. Ombudet bemerket at en døgnbemannet bolig ikke kan erstatte kommunens plikt til å sørge for et faglig forsvarlig helsetilbud til beboere som har behov for

nødvendig psykisk helsehjelp. Det ble påpekt at kompetansekravet til de ansatte ikke omfatter at de skal kunne gi slike helsetjenester, og det store antallet tilkallingsvikarer og ufaglærte i faste stillinger understreker det problematiske i å legge slike oppgaver til personalet i boligen. At de ansatte i andre situasjoner skal bruke inngripende tvang overfor beboeren, gjør også en slik oppgave problematisk. Kommunen ble derfor bedt om å redegjøre for hvordan den vil følge opp ombudets funn og anbefaling på dette punktet.

Kommunen svarte først at den i samarbeid med Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester i Innlandet vil ta i bruk kartleggingsverktøy for å sette ansatte bedre i stand til å gjenkjenne tegn på smerter og sykdomsutvikling hos beboere. Det ble samtidig opplyst at kommunen i større grad vil dra nytte av fagressursene ved utviklingssenteret og utdannet personell i kommunen med kompetanse innen utviklingshemning, psykisk helse og kvalitetsforbedring i praksis.

I det siste svaret hit går det fram at kommunen i tillegg vil kartlegge omfanget av og behovet for individuell plan, for å sikre at beboere med sammensatte og omfattende helseutfordringer får nødvendig helsehjelp. Det er videre opplyst at kommunalsjef for helse- og omsorg vil drøfte tematikken i Helsefellesskapet.

Utover dette er det i liten grad beskrevet tiltak som skal bidra til å sikre at beboerne har tilgang til et likeverdig kommunalt psykisk helsetjenestetilbud. Vi finner derfor grunn til å gjenta at mennesker med utviklingshemning har rett til somatisk og psykisk helsehjelp på lik linje med befolkningen ellers. Å sørge for dette er et lovpålagt ansvar for kommunen.

Sivilombudet avslutter besøket

Samlet sett er vårt inntrykk at kommunen innenfor sine rammer har igangsatt flere viktige tiltak for å håndtere de risikoområdene som er påpekt i rapporten. Selv om flere av prosessene for kvalitetsforbedring ikke ennå er gjennomført, og i noen tilfeller kan kreve en kontinuerlig innsats fra kommunens side, avslutter vi med dette oppfølgingen av besøket til Hamar kommune. Et eventuelt nytt besøk vil bli gjennomført dersom Sivilombudet vurderer dette som hensiktsmessig.

For sivilombudet

Helga Fastrup Ervik
avdelingsjef

Mona Keiko Løken
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner, og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

STATSFORVALTEREN I INNLANDET

KONTROLLUTVALGET I HAMAR

KOMMUNE v/ leder Jan Ingvar Wibe

Postboks 987

jan.ingvar.wibe@gmail.com

2604 LILLEHAMMER